

Tabori, jelentés színháztörténeti használatra

FÖRSI ISTVÁN

chumból, Münchenből, Bécsből továbbá Madagaszkárról, Ceylonból és Alabamából származó – hospitánsnő óhajtja elkísérni. Mire az új úrhajó megépült, az egyik hospitánsnő teherbe esett. Helyére G. Tabori engem vett fel, mint a tanoncát, fiatal drámaíró.

Az utazás és a megérkezés körülményeit hadd ne ecseteljem, a leírás plaszticitásának tekintetében úgysem vehetném fel a versenyt kiváló kartársaimmal, D. Defoe-val és J. Vernével. Beszámolómat *in medias res* az *Ad astra* csoport és G. Tabori első találkozásával folytatom. Szabad ég alatt, egy kopár kőkatlanban került sor erre. Ormányszerű gázálarcban – pontosabban: léggépjártó készülékben – vártuk a Marslakókat, akik sehogysem akartak megjelenni. Két hospitánsnő kávéfőzött, egy harmadik azon buzgólkodott, hogy telefonkapcsolatot létesítsen a Földdel, és lemondja G. Tabori aznap esedékes budapesti, berlini és stari-smokoveci fellépéseit. Egy negyedik és egy ötödik a G. Tabori arcára ülepedő különleges árnyakat akarta elhessenteni. Csakhogy az árnyak egyre vastagodtak, szinte anyagszerűvé váltak, és egy ceyloni hospitánsnő élesen felkiáltott: „De hiszen ezek *ők!*”

Mély nyugalom fogott el bennünket. Az árnyak sem mozogtak tovább, egy helyben surrogáltak, „udvariasan gomolyogtak”, mint kiváló magyar kollégám, Karinthy Fr. írta egy Rakasaki Rakasa nevezetű japán bélyeggyűjtőről, így töltötték be az úrt kis csoportunk tagjai között. G. Tabori váratlanul, fojtottan köhentett egyet. Leírhatatlan volt a hatás! Az árnyak szökdeltek és pattogtak, mint a gumilabdák. De mielőtt még kitört volna az általános pánik, G. Tabori megszólalt: „Hölgyeim és Uraim, megkezdjük a próbát. Mindenekelőtt légzési gyakorlatokat tartunk.” Az árnyak tébolyult vibrálásba fogtak, vihogásra emlékeztető zörejt hallottunk, majd mesterkéltséggel hangszúllyal, de hibátlanul egy mondatot is, méghozzá magyarul, amit abban a pillanatban fura módon természetesen tartottam. A mondat így hangzott: „Mi csak egyszer lélegzünk egy évben.”

A vibrálás és a vihogás fokozódott, az elviselhetetlenségig, de G. Tabori nem vesztette

el nyugalomát. „Mit sem tesz – mondta jiddis nyelven, de észak-amerikai akcentussal –, akkor hát lelassítjuk az időt.” Mély lélegzetet vett, és letépte gázálarcát. Döbbenet láttam, hogy a huszonkét hospitánsnő követi példáját. „Ez öngyilkosság!” – kiáltottam, de ekkor egy láthatatlan kéz lerántotta az én ormányomat is. Az árnyak rögvest szemcsés állagúaknak mutatkoztak, de azért gomolyogtak tovább.

Elképesztő gyorsasággal telt el a gyakorlat, és vele együtt az év. Ekkor G. Tabori vett még egy mély lélegzetet, majd arra kérte a legidősebb hospitánsnőt, egy huszonhét éves bécsi pincérlányt, hogy olvassa fel az *Ad astra* iaknak a Hamlet első felvonását. Közbevettem, hogy Hamlet túl zsiros falat kezdők számára, válasszunk inkább egy közérthetőbb, egyszerűbb darabot, például az én tragikomédiámat Lukács Györgyről. G. Tabori helyeslően bólintott, és kijelentette: „A te darabod lesz a következő.” „A következő?” – kérdeztem. „Mindig a következő – mondta. – Egyelőre beérjük a Hamlettel.”

Hadd közöljem az érdeklődőkkel, hogy jelentésemhez mellékeltem a nyolc éves próbafolyamat és a bemutató leírását. Most csak azt szeretném összegzésképp elárulni, hogy zseniális ötletével G. Tabori új korszakot nyitott meg a Hamlet-előadások világtörténetében. A tragédiát ugyanis a helyi körülményekhez igazította: minden személyt szellemek alakítottak, csak Hamlet apját játszotta hús-vér ember: egy különlegesen csinos bochumi hospitánsnő, méghozzá meztelenül. A közönséget úgy megdöbbenettette testének sűrűsége, ahogy bennünket a gomolygó árnyak az első napon.

Tabori félrevont a bemutató után. „Nem utazom haza – mondta –, meghívtak a Vénuszra.” – „És a hospitánsnők?” – „Jönnek velem.” – „Mind?” – „Mind. Velünk tartasz?” Megráztam a fejem, és arra hivatkoztam, hogy le kell adnom jelentésemet a Nemzetközi Színházi Intézetnek. Igazából persze más motivált: egész éven át kínzott a magány. „Majd megbánod – mondta G. Tabori –, a Vénuszon csak úgy suhannak majd a napok. A Vénusz az én igazi terepem.”

TABORI, Georg
„Weisman és a Rézbőrű”
(zsidó western)
*Magyar Lettre
Internationale*, 8.

„Ez a nagy életút”
*Magyar Lettre
Internationale*, 14.

Az Úr 2027. esztendejében repülő csészealjba pakolva üzenet érkezett Földünkre a Marsról. Egy magát *Ad astrának* nevező csoport bejelentette, hogy megalakította a bolygó első amatőr színtársulatát, és most azzal a kéréssel fordul az Internationale Theatre Institute-hoz, hogy küldjön át hozzájuk egy vállalkozó kedvű fiatal rendezőt, az első bemutató megszervezésének céljából.

Mivel az említett bolygón a légköri és éghajlati viszonyok nem túl kedvezőek, és a kérelem finansziális szempontból nem látszott csábítóknak, az Internationale Theatre Institute körlevelére csak egyvalaki jelentkezett, G. Tabori, egy csavargó hajlandóságairól ismert, meghatározhatatlan illetőségű, kevert anyanyelvű színházi szakember, aki a klasszikus művek experimentális, továbbá az experimentális művek klasszikus tolmácsolásával szerzett magának állandóan vitatott, mégis vitathatatlan szakmai tekintélyt. Noha első ifjúsága elillant már, fényesen megfelelt az orvosi vizsgán. Utazását mégis el kellett halasztani, hogy egy a tervezettnél nagyobb úrhajót építsenek a számára. Az induláskor ugyanis kiviláglott, hogy huszonhárom – Berlinből, Bo-

